

ОБРАЗОВАЊЕ КАО АСПЕКТ МЕКЕ МОЋИ У РЕШАВАЊУ КОСОВСКО-МЕТОХИЈСКОГ ПРОБЛЕМА

Ивана Лукнар*

Достављен: 10. 02. 2022.

Језик рада: Српски

Кориговано: 27. 06, 14. 09, 17. 10 и 28. 10. 2022.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 15. 11. 2022.

DOI број: 10.5937/vojdelo2205083L

Решавање косовско-метохијског питања је проблем дугог трајања који је од великог научног и друштвеног значаја, како за непосредне учеснике дијалога, тако и за простор Балкана. У раду су разматрани потенцијали образовања као аспекта меке моћи, које може да послужи као средство за изградњу „нове климе” између политичких званичника у Београду и Приштини. Основна хипотеза рада је да образовање, као један од аспеката меке моћи, има широк потенцијал у решавању косовско-метохијског питања. У раду ће бити примењене научне методе анализа садржаја – историјски и квантитативни метод. Основни циљ рада је унапређење односа и комуникације између Београда и Приштине у вези са тим питањем, кроз образовну сарадњу. Изложене су и препоруке за реализовање и развијање образовне сарадње, која може да допринесе унапређењу стања и остваривању позитивних исхода прихватљивих за све учеснике косовско-метохијског дијалога. Мека моћ се намеће као ефикасно решење за постизање усаглашених интереса, мира и стабилности.

Кључне речи: *мека моћ, дијалог, образовање*

Историјски осврт на дешавања на простору Косова и Метохије

Сукوبي између Срба и Албанаца сежу далеко у прошлост, још из средњег века; етничке су природе и проистичу из културних и верских разлика. Након што је Стефан Немања организовао српску државу, простор Косова и Метохије

* Институт за политичке студије, Београд, Република Србија, ivanaluknar@gmail.com. Погледи изнети у чланку одражавају лични став аутора, а не институције из које долази.

хије је под влашћу Срба „неких 300 година.”¹ Након смрти цара Душана, 1355. године, и пада српске деспотовине у османлијско ропство, 1459. године, уследиле су промене на Балкану које су имале за последицу заоштравање односа између два народа. Услед исламизације Албанаца сукоби су постали учестали. Знатан део српског становништва иселио се са простора КиМ-а, а „албанско становништво из планинских предела Космета и северне Албаније силазило у долине (кововску и метохијску) и попуњавало празнине настале одласком Срба”.²

Први и Други светски рат обележили су оружани сукоби и спорадично насиље. Уставом ФНРЈ из 1946. године територија Косова и Метохије постала је административна и политичка целина. Затим је Уставом СФРЈ, 1963. године, ова територија добила статус аутономне покрајине. Након 1974. године Косово и Метохија су Уставом проглашени као „конститутивни елемент”. Последње две деценије XX века карактерише јачање етнонационалистичког покрета, распад бивше Југославије, политички и оружани сукоби који су кулминирали у оружани сукоб 1998–1999. године.

Након НАТО бомбардовања, јула 1999. године, усвојена је резолуција Савета безбедности УН, број 1244, како би се успоставио и одржао мир српске и албанске заједнице на Косову, изградило поверење и успоставио систем заједничког одлучивања. Међутим, до данашњег дана присутна је константна угроженост српске заједнице услед снажних етнонационалистичких тежњи албанске стране. Јер, „косовски Албанци данас себе више виде као жртву, а не као починиоце злочина. Према њиховом схватању стварности, увек су Срби радили много горе ствари од њих, што им даје легитимитет и морално право на освету без преседана. Нажалост, такве ставове некритички правдају и поједини међународни представници, чиме их подстичу на наставак сукоба са Србима”.³ Етничка и верска структура становништва Космета мењала се у зависности од тога ко је био на власти. Питање Косова и Метохије је комплексно, емотивно и дубоко укоревљено у историју, јер, као што указује Кнежевић: „Косово и Метохија је за Србију Света земља, нарочити спиритуални и сакрални простор, Атос и Јерусалим”.⁴ Отуда се овом питању треба посветити посебна пажња.

Актуелна ситуација на Косову и Метохији

Актуелни догађаји на северу Космета потресају регион и доводе у питање међународно присуство на Косову и Метохији, и подсећају међународну заједницу да треба да реагује у складу са мандатом и спречи све једностране акције

¹ Тодор, Мирковић, „Косово и Метохија – девет векова после”, *Војно дело*, Вол. 66, Бр. 2, стр. 187.

² Ибид., стр. 191.

³ Милоје, Здравковић, „Узроци првих сукоба Срба и Албанаца кроз историју”, *Национални интерес*, вол. 40, бр. 2, 2021, стр. 201.

⁴ Милош Кнежевић, „Размишљати о Косову и Метохији. Смисао унутрашњег и спољашњег дијалога о косметском проблему”, *Национални интерес*, вол. 30, бр. 3, 2017, стр. 35.

у Приштини којима се додатно нарушавају међунационални односи и безбедност. Приштинске власти су, 20. септембра 2021, прекршиле Споразум о слободи кретања издавањем Административног упутства о регистрацији возила са статусом неутралних КС регистарских таблица. Медији су извештавали о бројним кршењима споразума. Тензије су се наставиле и током 2022. године.⁵ Претходно поменути догађаји указују на то да је актуелна ситуација на северу Космета забрињавајућа и да захтева решавање проблема како би се очували безбедност и опстанак српског народа на КиМ и обезбедили законитост, поштовање међународних споразума и стабилност на том простору.

У Бриселу је 2013. године, уз посредовање Европске уније, постигнут споразум о нормализацији односа између Београда и Приштине.⁶ У првој тачки споразума помиње се заједница општина у којима Срби чине већинско становништво на Косову. Из тога произилазе остале тачке споразума: статут, права и надлежности. Обе стране су се обавезале да једна другу неће блокирати на путу европских интеграција. Међутим, у светлу новонастале ситуације, поменуте тачке за приштинску страну представљају само мртво слово на папиру. Знатан део чланица ЕУ подржао је улазак Косова у међународне организације (ММФ, Светска банка, спортске организације ФИФА, УЕФА и др.), а не регионалне организације на које тзв. Косово наводно само полаже право.

Србија настоји да сачува свој територијални интегритет.⁷ Ток (не)признавања тзв. косовске независности текао је у неколико фаза: од експлозије признања, инерције успоравања признања, па све до повлачења неких признања⁸. „Неретко се из департмана европских арбитара указује да је Србија кључни фактор мира и стабилности на Балкану“⁹ и да она треба да размотри сваки могући аспект решавања косовско-метохијског проблема. „Јер, тобожња независност Косова – као нове албанске државе изван и без Србије – није било каква случајна и споредна лаж у српско/албанским односима, већ најкрупнија могућа лаж која провокативно повређује виталне историјске, националне и државне интересе Србије“¹⁰

⁵ Петковић: „Упад КБС на север покрајине грубо кршење споразума, КФОР мора да реагује“, Канцеларија за Косово и Метохију, Влада Републике Србије, 25. септембар 2022, <https://www.kim.gov.rs/lat/v4880.php>, 12/10/2022.

⁶ „Brussels Agreement: First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations“ The Government of the Republic of Serbia in the service of citizens, <https://www.srbija.gov.rs/cinjenice/en/120394>, 11/10/2022.

⁷ „Устав Републике Србије“, *Службени гласник РС*, бр. 98, 10. новембра 2006, члан 182. <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/ustav/2006/98/1/reg>

⁸ Миломир Степић, „Косово и Метохија: геополитички аспекти брзог решења замрзнутог конфликта“, *Национални интерес*, вол. 38, бр. 2, 2020, стр. 22-23.

⁹ Ђорђе Радовановић, Филип Обрадовић, „Од идеје до праксе – Бриселски споразум и Косовско-Метохијска свакодневница“, *Баштина*, Приштина – Лепосавић, вол. 30, бр. 52, 2020, стр. 351. doi: 10.5937/bastina30-29157

¹⁰ Милош Кнежевић, „Размишљати о Косову и Метохији. Смисао унутрашњег и спољашњег дијалога о косметском проблему“, *Национални интерес*, вол. 30, бр. 3, 2017, стр. 34.

Узроци косовско-метохијског проблема укорени су дубоко у прошлости, па се он не може решити у кратком року, брзо. „У потрази за обострано прихvatљивим српско/албанским решењем косметског проблема потребно је имати добру вољу, испољити стрпљење али и упорност.“¹¹ Отуда решавање проблема Косова и Метохије захтева свеобухватан приступ који, поред деловања истакнутих лидера и политичара, захтева и активно учешће научне заједнице у унутрашњем дијалогу. Потребно је размотрити потенцијале меке моћи за решавање овог проблема. Идеја је да се кроз активну образовну сарадњу негује дијалог и приближе два народа.

Потенцијал меке моћи за решавање проблема на Косову и Метохији

Косовско-метохијски проблем је деликатан и захтева софистицирана средства за његово решавање. Потребно је избећи силу, укључити регион и целокупну међународну заједницу, а не само њен западни део, и „морају се укључити и незападни актери“¹² како би се, по овом питању, водио дијалог на највишем нивоу, планирано и с великим дипломатским умећем. Снага спољнополитичког деловања једне државе зависи од њене свеукупне моћи (политичке, економске, војне, технолошке, енергетске, еколошке). Многи аутори указују да је моћ „најзначајнији и најконтроверзнији“ средишњи појам у тумачењу међународних односа.¹³ Она подразумева „изгледе једног човека или више људи да спроведу сопствену вољу у неком заједничком делању, чак и упркос отпору других који у том делању учествују.“¹⁴ Дакле, моћ је способност актера да „наметну своју вољу другој, ослањајући се при томе на делотворност средстава силе у случају непокорвања“.¹⁵ Међутим, реч је о много ширем појму од силе, јер подразумева прегршт могућности за наметање воље, док је физичка принуда (сила) само једна од њих.

Однос моћи произилази из релације међу људима, што се „испољава у понашању оних који је извршавају или када понашање једне групе људи одговара жељама једног или групе међу њима“.¹⁶ Моћ је вишедимензионална и може се

¹¹ Живојин Ђурић, „Политички и национални аспекти државног питања Србије у дијалогу о Косову и Метохији“, *Национални интерес*, вол. 30, бр. 3, 2017, стр. 14.

¹² Душан Пророковић, „Подела Косова и Метохије: реалност или заблуда“, *Војно дело*, бр.2, 2022, стр. 71.

¹³ Hans, J. Morgentau, *Politics Among Nations. The struggle for power and peace*, 4th ed., Knopf, New York, 1967., p. 27.; Robert Gilpin, *War and change in world politics*, Cambridge University Press, New York, 1981, p. 13.

¹⁴ Макс Вебер, *Природа и друштво*, II, Просвета, Београд, 1976, стр. 30.

¹⁵ Georg Schvarzenberger, *Power Politics*, Stevens, London, 1951. p. 14.

¹⁶ Karl Freidrich, *Man and His Government*, New York, 1963. p. 163.

посматрати са аспекта постизања одређеног циља,¹⁷ утицаја,¹⁸ сигурности¹⁹ и способности.²⁰

У систему међународних односа свака политичка јединица настоји да оствари сопствену сигурност, ослањајући се на своје снаге моћи. Способност да се утиче на одлуке или контролише понашање других често је повезана са поседовањем одређених ресурса. Некада су традиционални ресурси (становништво, карактеристике територије, односно њена величина и геостратешки положај, природни ресурси, војна снага, економска снага и политичка стабилност) били извори моћи. Међутим, технолошки развој и процес глобализације довели су до „умрежавања друшта“²¹ и изнедрили нове ресурсе моћи. Отуда савремена дефиниција моћи не може да буде заснована само на њеним ранијим обележјима.²²

Мека моћ је утемељена на неопипљивим изворима моћи, као што су култура, идеологија и знање. Данашње велике силе се за постизање својих циљева углавном служе софистициранијим средствима, као што су привлачност идеје или способност да се политички приоритети поставе на начин који обликује жеље других. Снага меке моћи је заснована на привлачности културе, политичког и социјалног система неке земље. Отуда се мека моћ намеће као један од облика решавања косовско-метохијског проблема јер, „мека моћ је као комплексни инструментариј за решавање спољно-политичких задатака с ослонцем на грађанско друштво, информативно-комуникацијске и друге методе и технологије које се појављују као алтернатива класичне дипломатије, неизоставна компонента политике у савременим условима“.²³

У раду се предлаже коришћење потенцијала меке моћи кроз концепт развоја и инвестирања у образовање, образовне капацитете и размену знања међу становништвом на простору Косова и Метохије. Поменути аспект меке моћи има потенцијал за приближавање културе између два народа (који су уједно и тренутни, али и будући учесници дијалога). Идеја је да се кроз образовни моменат, међународну праксу и размену знања суштински омогући стварање добре основе за: успешну, дугорочну комуникацију између српске и албанске стране на простору Космета, приближавање будућих генерација које ће, такође, водити дијалог како би се боље разумеле, што дугорочно доводи до умиривања тензија и прихватања различитости, ако не кроз асимилацију, а оно кроз толеранцију различитих култура и религи-

¹⁷ Видети: Макијавели Николо, *Владацац*, Ушће, Београд, 2004.; Hans, J. Morgentau, *Politics Among Nations. The struggle for power and peace*, op. cit.

¹⁸ Klaus Knorr, „Power and Influence“, *Power & Wealth. The Political Economy of International Power*, Palgrave Macmillan, London, 1973., p.3-30.

¹⁹ Frederick Schuman, *Design for Power: The Struggle for the world*, Alfred A. Knopf, New York, 1941.

²⁰ Raymond Aron, *Paix et guerre entre les nations*, Calman Lévy, Paris, 2004, p. 58.; Raymond Aron, *Les Etudes politiques*, Gallimard, Paris, 1972.; Charles W. Freeman, *Arts of Power. Statecraft and Diplomacy*, Blackwells, 1997.

²¹ Мануел Кастелс, *Успон умреженог друштва. Информацијско доба – економија, друштво и култура*, Делфи, Београд, 2018.

²² Joseph S. Nye, „Soft power“, *Foreign Policy*, Vol. No. 80, 1990, p. 154.

²³ Мирослав Младеновић, Јелена Пономарева, „Мека моћ Русије – Услов њеног геополитичког успона“, *Српска политичка мисао*, вол. 51, бр.1, 2016, 13.

је. Поступним проширивањем различитих облика сарадње кроз образовање могу се дугорочно приближити учесници косовско-метохијског дијалога кроз изналажење заједничких вредности и интереса. То омогућава очување језика, културе и традиције српског народа на Косову и Метохији, али и очување колективног памћења, односно ублажавање културног рата који се води на том простору.

Образовање као један од механизма меке моћи

Генерално посматрано, образовање, као један од аспеката меке моћи, има способности ујединитељске и освајачке силе. Јер, „како и колико једна држава улаже у сопствену промоцију и афирмацију” показују „стипендије за школовање страних студената на сопственим универзитетима, као и читав низ неких других делатности на плану пре свега културе, али и просвете и науке, чиме се шири углед и утицајност сопствене земље у свету”.²⁴

Према Плану рада за 2021. годину, Влада Србије је за подршку у раду Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици издвојила 2.549.840.000 RSD²⁵ ради унапређења школства и побољшања материјално-техничке опремљености. Дакле, Република Србија иде укорак са савременим друштвеним токовима и настоји да обезбеди мир, сигурност и поштовање људских права припадника свих заједница на КиМ.

Без обзира на место где се налази и независно од нивоа, типа или врсте образовања коју пружа, школа примарно обавља васпитну и културну функцију. Неизоставна је и њена социјализаторска функција, која би могла да пружи боље разумевање оба дела становништва на Косову и Метохији, помири супротности кроз размену идеја, обичаја и вредности. Инвестирање у образовну инфраструктуру и размену знања које се фокусира на развој људских ресурса може бити значајна област сарадње између два народа. Сарадња кроз различите програме образовања, самообразовања, усавршавања, феријалну праксу, теренска истраживања или друге облике практичног рада могла би да задовољи потребе месног становништва и, индиректно, да одигра социјализаторску функцију. Овакве активности не само да омогућавају крајњим корисницима (ученицима, студентима и наставном особљу) приступ знању и адекватне услове образовања и рада, већ садрже и важан потенцијал за боље разумевање народа и помирење супротности кроз размену знања, искуства и ширење идеја. Упознавање са обичајима и вредностима другог народа омогућава његово боље разумевање.

Међутим, неки аутори упућују критике механизмима помоћу којих одређена култура заправо генерише привлачност која производи жељене спољнополитичке резултате. Тако, на пример, Ноја²⁶ тврди да се велики део ресурса меке моћи налази

²⁴ Јован Ђирић, „Мека моћ’ и глобално управљање светом”, *Страни правни живот*, вол. 58, бр. 3, 2014, стр. 101.

²⁵ „План рада Владе за 2021.годину”, *Влада Републике Србије*, фебруар 2021, Београд, <https://www.srbija.gov.rs/dokument/45678/strategije-programi-planovi-.php>, стр. 708.

²⁶ Javier Noya, „The Symbolic Power of Nations,” *Place Branding*, Vol. 2, No.1, 2006, 53-67.

на тржишту економије или у цивилном друштву, ван контроле државе. Нај²⁷ указује да ресурси меке моћи нису често под контролом државе, али их обично самостално држе недржавни актери. Он сматра да ефикасност таквих ресурса више лежи у контексту и пријемчивости публике, где „потчињена страна” буде привучена доминантној страни, што може да створи окружење које је приступачније за промоцију спољнополитичких циљева доминантне стране. Отуда је веома значајно да се негује активна, дугорочна и планска сарадња између два народа, не само на нивоу образовно-васпитног система, већ и у научним круговима.

Препоруке за реализовање и развијање сарадње у области образовања

Прво, нестабилна ситуација на северу Космета кочи и успорава развој региона, његову демократизацију, регионалну сарадњу и утиче на дестабилизацију суседних земаља. Оваква ситуација указује на потребу да се косовско-метохијском проблему приђе као регионалном питању. Отуда се у оквиру истраживане теме предлаже сарадња у образовању, најпре на регионалном нивоу, укључујући грантове, пројекте и остале облике наставно-научне сарадње који би укључивали ангажовање и приближавање оба народа кроз поменуте образовне активности. Подстицаји домаћих и иностраних донатора умногоме могу да послуже као облик пружања подршке за спровођење образовне сарадње између Београда и Приштине.

Друго, потребно је именовати и идентификовати актере који би активно учествовали и пратили евентуалне могућности образовне сарадње између Београда и Приштине. Односно, неопходно је развијати институционализоване канале који би пружали основу за размену знања и искуства између оба народа.

Треће, потребно је лобирање, персонално, групно или институционално, које би код приштинских званичника подстицало спремност на сарадњу и комуникацију поводом образовне сарадње. На тај начин би се приштинска страна лакше укључила и боље информисала о евентуалним могућностима сарадње у образовању.

Четврто, неопходно је дугорочно, плански и систематски радити на развијању свести и заинтересованости школства у Приштини да сарађује са Београдом. То се може постићи укључивањем интелектуалне елите, било домаће, било стручњака из иностранства, у вођење дијалога који би развијао и неговао отворену образовну културу која у знатној мери може да ослаби етнонационалистичке тежње, помири супротности и, у коначном, олакша дијалог Београда и Приштине.

Пето, потребно је да обе стране препознају позитивне ефекте и просперитет од смиривања тензија, било кроз заједничку образовну сарадњу и различите врсте улагања у школство, било лобирањем стручњака. На тај начин могу се створити добре основе за изградњу трезвене климе између два народа који виде мир и стабилност као једини пут за свој даљи просперитет.

---

²⁷ Joseph Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, Public Affairs, New York 2004.

Закључак

Косовско-метохијски проблем је актуелна и незаобилазна тема у садашњости, а вероватно ће то бити и у будућности. Настао је као резултат деловања много различитих фактора и захтева деликатан и свеобухватан приступ за његово решавање, на које утичу бројни спољни фактори. У савременом друштву о актуелности, димензијама одређеног проблема и његовим евентуалним последицама сазнајемо посредством сложене мреже савремених облика комуникација, путем дигиталних медија или друштвених мрежа. Данас државе јачају своју позицију улагањем у савремене ресурсе моћи (технологију, знање, економски раст) који доприносе развоју софистицираног облика моћи, који је у литератури познат као мека моћ. Практиковање меке моћи може да помогне у превазилажењу политичких тензија и баријера. Отуда се потенцијали меке моћи намећу као ефикасно средство за решавање косовско-метохијског проблема. Предлаже се, пре свега, образовна сарадња, јер омогућава одржавање комуникације и размену знања између учесника дијалога. Образовање може да послужи као значајан аспект за решавање косовско-метохијског проблема, јер садржи важан потенцијал за превазилажење разлика кроз ширење идеја, обичаја и вредности, и омогућава да се два народа међусобно приближе кроз размену идеја и знања, боље разумеју и пронађу компромисно решење.

Литература

[1] „Brussels Agreement: First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations” The Government of the Republic of Serbia in the service of citizens, <https://www.srbija.gov.rs/cinjenice/en/120394>, 11/10/2022.

[2] „Петковић: Упад КБС на север покрајине грубо кршење споразума, КФОР мора да реагује”, Канцеларија за Косово и Метохију, Влада Републике Србије, 25. септембар 2022, <https://www.kim.gov.rs/lat/v4880.php>, 12/10/2022.

[3] „План рада Владе за 2021. годину”, *Влада Републике Србије*, фебруар 2021, Београд, <https://www.srbija.gov.rs/dokument/45678/strategije-programi-planovi-.php>, стр. 981-983.

[4] „Устав Републике Србије”, *Службени гласник РС*, бр. 98, 10. новембра 2006, члан 182.

<http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/ustav/2006/98/1/reg>

[5] Charles W. Freeman, *Arts of Power. Statecraft and Diplomacy*, Blackwells, 1997.

[6] Frederick Schuman, *Design for Power: The Struggle for the world*, Alfred A. Knopf, New York, 1941.

[7] Georg Schwarzenberger, *Power Politics*, Stevens, London, 1951.

[8] Hans, J. Morgentau, *Politics Among Nations. The struggle for power and peace*, 4th ed., Knopf, New York, 1967

[9] Joseph Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, Public Affairs, New York 2004.

- [10] Joseph S. Nye, „Soft power”, *Foreign Policy*, Vol. No. 80, 1990, p. 153-171.
- [11] Klaus Knorr, „Power and Influence”, *Power & Wealth. The Political Economy of International Power*, Palgrave Macmillan, London, 1973., p.3-30.
- [12] Raymond Aron, *Les Etudes politiques*, Gallimard, Paris, 1972.
- [13] Raymond Aron, *Paix et guerre entre les nations*, Calman Lévy, Paris, 2004.
- [14] Robert Gilpin, *War and change in world politics*, Cambridge University Press, New York, 1981.
- [15] Душан Пророковић, „Подела Косова и Метохије: реалност или заблуда”, *Војно дело*, бр. 2, 2022, стр. 55-74.
- [16] Ђорђе Радовановић, Филип Обрадовић, „Од идеје до праксе – Бриселски споразум и косовско-метохијска свакодневница”, *Баштина*, Приштина – Лепосавић, вол. 30, бр. 52, 2020, стр. 351-363. doi: 10.5937/bastina30-29157
- [17] Живојин Ђурић, „Политички и национални аспекти државног питања Србије у дијалогу о Косову и Метохији”, *Национални интерес*, вол. 30, бр. 3, 2017, стр. 13-25.
- [18] Javier Noya, „The Symbolic Power of Nations,” *Place Branding*, Vol. 2, No. 1, 2006, p. 53-67.
- [19] Јован Ђирић, „’Мека моћ’ и глобално управљање светом”, *Страни правни живот*, вол. 58, бр. 3, 2014, стр. 89-107.
- [20] Karl Freidrich, *Man and His Government*, New York, 1963.
- [21] Макс Вебер, *Привреда и друштво*, II, Просвета, Београд, 1976, стр. 30.
- [22] Мануел Кастелс, *Успон умреженог друштва. Информацијско доба – економија друштво и култура*, Делфи, Београд, 2018.
- [23] Милоје, Здравковић, „Узроци првих сукоба Срба и Албанаца кроз историју”, *Национални интерес*, вол. 40, бр. 2, 2021, стр. 183-204.
- [24] Миломир Степић, „Косово и Метохија: геополитички аспекти брзог решења и замрзнутог конфликта”, *Национални интерес*, вол. 38, бр. 2, 2020, стр. 7-30.
- [25] Милош Кнежевић, „Размишљати о Косову и Метохији. Смисао унутрашњег и спољашњег дијалога о косметском проблему”, *Национални интерес*, вол. 30, бр. 3, 2017, стр. 27-61.
- [26] Мирослав Младеновић, Јелена Пономарева, „Мека моћ Русије – Услов њеног геополитичког успона”, *Српска политичка мисао*, вол. 51, бр. 1, 2016, 11-29.
- [27] Николо Макијавели, *Владалац*, Ушће, Београд, 2004.
- [28] Тодор, Мирковић, „Косово и Метохија – девет векова после”, *Војно дело*, Вол. 66, бр. 2, 186-209.

Резиме

Балканско полуострво карактерише велика етничка и културна разноликост. Догађаји на северу Косова и Метохије током 2021. и 2022. године показали су да решење проблема на Косову и Метохији постаје комплексније. Ови догађаји угрожавају мир и стабилност региона Западног Балкана јер је ситуација на Косову и Метохији далеко од стабилне. Иницијатива „Отворени Балкан“, која је покренута ради лакшег повезивања региона Западног Балкана, није смањила број проблема и потенцијалних ризика. Потребан је хитан одговор међународне заједнице како би се сачували мир и стабилност и спречиле умерене акције Приштине које угрожава-

ју основна људска права и слободу српског становништва на простору Косова и Метохије. Насилне акције Приштине показале су да међународни споразуми Резолуција 1244 и Бриселски споразум нису испунили очекивања.

Питање Косова и Метохије је дугорочан проблем и захтева посвећеност, напоре, дијалог и стрпљење. Дијалог о Косову и Метохији је незаобилазна тема у садашњости, која је већ део нове будућности. Решавање овог проблема је сложено и не може бити брзо. Етничка и верска структура становништва Косова и Метохије се мењала у зависности од оних који су били на власти. Албанци на Косову и Метохији, као национална мањина, по међународном праву и унутрашњем уставном праву СФРЈ и Србије немају право на самоопредељење. Као свако друштвено питање, оно је под утицајем многих фактора и тешко за решавање.

У савременом друштву медији имају велики утицај. Много тога зависи од начина на који ће одређени догађај бити представљен, какву поруку шаље, колико ће трајати његова актуелност, итд. Информације о дешавањима на северу Косова и Метохије треба да буду представљене дипломатским језиком, а не да изазивају мржњу на обе стране. То је једини начин да се води продуктиван дијалог на ову тему.

Моћ је централни концепт у тумачењу међународних односа. Снага спољне политике једне земље зависи од њене моћи (политичке, економске, војне, технолошке, енергетске, еколошке). Поред традиционалних елемената моћи, модерне земље се ослањају на меку моћ. То је способност земље да привлачењем, а не принудом или употребом силе, убеди друге да раде оно што жели.

Савремено доба карактерише неоимперијална и неоколонијална политика великих држава, као и војни и економски савези, што утиче на међународне прилике тако да су важећа правила међународног права замењена притиском, претњом, принудом, безакоњем и политиком силе. Светски центри моћи посматрају косовско-метохијски проблем кроз призму њихових геополитичких интереса. На пример, питање интеграције Србије у ЕУ је у фокусу кад год се Србија или српски народ суоче са већим изазовом. То није случајност, већ судбина геополитичког положаја на Балкану. Неопходно је избегавати силу у решавању питања Косова и Метохије.

У раду је приказан потенцијал меке моћи. Образовање је представљено као један од аспеката меке моћи који може допринети бољој комуникацији и разумевању кроз прихватање различитости и међусобно поштовање свих учесника дијалога. Размена студената и други програми праксе могу помоћи људима из обе нације да пронађу заједничке интересе и вредности.

Кључне речи: *мека моћ, дијалог, образовање*

© 2022 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

EDUCATION AS AN ASPECT OF SOFT POWER IN SOLVING THE KOSOVO-METOHIIJA PROBLEM

Ivana Luknar*

Достављен: 10. 02. 2022.

Језик рада: Енглески

Кориговано: 27. 06, 14. 09, 17. 10 и 28. 10. 2022.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 15. 11. 2022.

DOI број: 10.5937/vojdelo2205083L

Solving the Kosovo-Metohija issue is a long-term problem that is of great scientific and social importance, both for the immediate participants in the dialogue and for the Balkans. The paper discusses the potential of education as an aspect of soft power, which can serve as a tool for establishing a “new climate” between political officials in Belgrade and Pristina. The main hypothesis of the paper is that education, as one of the aspects of soft power, has broad potential in solving the Kosovo-Metohija issue. The scientific methods of content analysis - historical and quantitative method will be used in the paper. The main objective of the paper is to improve relations and communication between Belgrade and Pristina in relation to this issue, through educational cooperation. Recommendations for the execution and development of educational cooperation, which can contribute to the improvement of the situation and the achievement of positive outcomes acceptable to all participants in the Kosovo-Metohija dialogue have been presented. Soft power is imposed as an effective solution for achieving harmonized interests, peace and stability.

Key words: soft power, dialogue, education

The historical overview of events in Kosovo and Metohija

Conflicts between Serbs and Albanians go back a long time ago, from the Middle Ages; they are of an ethnic character and arise from cultural and religious differences. After Stefan Nemanja founded the Serbian state, the territory of

---

* Institute of Political Studies, Belgrade, Republic of Serbia, ivanaluknar@gmail.com

The views expressed in the article reflect the personal view of the author, and not the institution where she works.

Kosovo and Metohija was under the rule of Serbs for “some 300 years.”¹ After the death of Emperor Dušan in 1355 and the fall of the Serbian Despotate into the Ottoman slavery in 1459, changes in the Balkans followed, which resulted in the tightening of relations between two nations. Due to Islamization of Albanians, conflicts became more frequent. A great part of the Serbian population moved out of the territory of Kosovo and Metohija, and “the Albanian population from the mountainous regions of Kosmet and Northern Albania came down to the valleys (Kosovo and Metohija) and filled the gaps created by the departure of Serbs”.²

The First and Second World Wars were marked by armed conflicts and sporadic violence. The territory of Kosovo and Metohija became an administrative and political unit with the Constitution of the FPRY from 1946. Furthermore, this territory received the status of an autonomous province with the Constitution of the SFRY in 1963. After 1974, Kosovo and Metohija was declared a “constituent element” by the Constitution. The last two decades of the 20th century were characterized by the strengthening of the ethno-nationalist movement, the disintegration of the former Yugoslavia, political and armed conflicts that culminated in the 1998–1999 armed conflict.

After the NATO bombing, in July 1999, the UN Security Council Resolution no. 1244 was adopted in order to establish and maintain the peace of the Serbian and Albanian community in Kosovo, build trust and establish a system of joint decision-making. However, to this day, the Serbian community is constantly under threat due to the strong ethno-nationalist aspirations of the Albanian party because “Kosovo Albanians see today themselves more as victims, and not as perpetrators of crimes. According to their understanding of reality, Serbs have always done much worse things than them, which gives them the legitimacy and moral right to revenge without precedent. Unfortunately, such attitudes are uncritically justified by some international representatives, which encourages them to continue the conflict with Serbs”.³ The ethnic and religious structure of the population of Kosmet has changed depending on who has been in power. The issue of Kosovo and Metohija is complex, emotional and deeply rooted in history, because, as Knežević points out: “Kosovo and Metohija is the holy land for Serbia, a special spiritual and sacred territory, Athos and Jerusalem.”⁴ Therefore, special attention should be paid to this issue.

The current situation in Kosovo and Metohija

The current events in the north of Kosmet upset the region and call into question the international presence in Kosovo and Metohija, and remind the international community that it should react in accordance with the mandate and prevent any

¹ Todor, Mirković, „Kosovo i Metohija – devet vekova posle“, *Vojno delo*, Vol. 66, No. 2, p. 187.

² Ibid, p. 191.

³ Miloje, Zdravković, „Uzroci prvih sukoba Srba i Albanaca kroz istoriju“, *Nacionalni interes*, vol. 40, no. 2, 2021, p. 201.

⁴ Miloš Knežević, „Razmišljati o Kosovu i Metohiji. Smisao unutrašnjeg i spoljašnjeg dijaloga o kosmetskom problemu“, *Nacionalni interes*, vol. 30, no. 3, 2017, p. 35.

unilateral actions in Pristina that further undermine interethnic relations and security. On September 20, 2021, the Pristina authorities violated the Agreement on Freedom of Movement by issuing an Administrative instruction on the registration of vehicles with the status of neutral KS license plates. The media reported on numerous violations of the Agreement. Tensions continued in 2022.⁵ The previously mentioned events indicate that the current situation in the north of Kosmet is worrisome and requires solving the problem in order to preserve the safety and survival of the Serbian people in Kosovo and Metohija and ensure legality, compliance with international agreements and stability in that territory.

In Brussels in 2013, with the mediation of the European Union, an agreement on the normalization of relations between Belgrade and Pristina was reached.⁶ The first article of the agreement mentions the community of municipalities, where Serbs form the majority population in Kosovo. The other articles of the agreement arise from the statute, rights and competences. Both parties have pledged that they will not block each other on the way to the European integration. However, in the light of the new situation, the mentioned articles for the Pristina party represent only a dead letter on paper. A great part of the EU members has supported Kosovo's accession to international organizations (IMF, World Bank, sports organizations FIFA, UEFA, etc.), and not regional organizations which the so-called Kosovo allegedly claims the right to.

Serbia seeks to preserve its territorial integrity.⁷ The course of (non)recognition of the so-called Kosovo independence took place in several stages: from the explosion of recognition, the inertia of the slowing down of recognition, until the withdrawal of some recognitions⁸. "It is often pointed out from the departments of the European arbitrators that Serbia is a key factor of peace and stability in the Balkans"⁹ and that it should consider every possible aspect of solving the Kosovo-Metohija problem. "Because the alleged independence of Kosovo - as a new Albanian state out of and without Serbia - is not just any random and secondary lie in the Serbian/Albanian relations, but the greatest possible lie that provocatively hurts the vital historical, national and state interests of Serbia".¹⁰

---

⁵ Petković: „Upad KBS na sever pokrajine grubo kršenje sporazuma, KFOR mora da reaguje“, Kancelarija za Kosovo i Metohiju, Vlada Republike Srbije, September 25, 2022, <https://www.kim.gov.rs/lat/v4880.php>, 12/10/2022.

⁶ "Brussels Agreement: First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations" The Government of the Republic of Serbia in the service of citizens, <https://www.srbija.gov.rs/cinjenice/en/120394>, 11/10/2022.

⁷ "Constitution of the Republic of Serbia", *Official Gazette of the RS*, no. 98, November 10, 2006, Article 182. <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/ustav/2006/98/1/reg>

⁸ Milomir Stepić, „Kosovo i Metohija: geopolitički aspekti brzog rešenja zamrznutog konflikta“, *Nacionalni interes*, vol. 38, no. 2, 2020, pp. 22-23.

⁹ Đorđe Radovanović, Filip Obradović, „Od ideje do prakse – Briselski sporazum i Kosovsko-Metohijska svakodnevnica“, *Baština*, Priština – Leposavić, vol. 30, no. 52, 2020, p. 351. doi: 10.5937/bastina30-29157

¹⁰ Miloš Knežević, „Razmišljati o Kosovu i Metohiji. Smisao unutrašnjeg i spoljašnjeg dijaloga o kosmetskom problemu“, *Nacionalni interes*, vol. 30, no. 3, 2017, p. 34

The causes of the Kosovo-Metohija problem are deeply rooted in the past, so it cannot be solved in the short term, quickly. "In the search for a mutually acceptable Serbian/Albanian solution to the Kosmet problem, it is necessary to have good will, show patience, and also persistence."¹¹ Therefore, solving the problem of Kosovo and Metohija requires a comprehensive approach, which, in addition to the actions of prominent leaders and politicians, also requires the active participation of the scientific community in the internal dialogue. It is necessary to consider the potential of soft power to solve this problem. The idea is to foster dialogue and bring two nations closer together through active educational cooperation.

The potential of soft power for solving problems in Kosovo and Metohija

The Kosovo-Metohija problem is delicate and requires sophisticated means to solve it. It is necessary to avoid force, to involve the region and the entire international community, not only its Western part, and "non-Western actors have also to be involved"¹² in order to conduct a dialogue on this issue at the highest level, in a planned manner and with great diplomatic skills. The strength of a state's foreign policy actions depends on its overall power (political, economic, military, technological, energy, environmental). Many authors indicate that power is the "most significant and controversial" central concept in the interpretation of international relations.¹³ It implies "the prospects of a person or several people to implement their will in some joint action, even despite the resistance of others who participate in that action."¹⁴ Therefore, power is the ability of actors to "impose their will on the others, relying on the effectiveness of the means of force in case of disobedience".¹⁵ However, it is a much broader concept than force, because it includes a lot of possibilities for imposing will, while physical coercion (force) is only one of them.

The relation of power arises from the relationship between people, which is "manifested in the behaviour of those who carry it out or when the behaviour of a group of people corresponds to the wishes of one or a group of them".¹⁶ Power is

---

¹¹ Živojin Đurić, „Politički i nacionalni aspekti državnog pitanja u dijalogu o Kosovu i Metohiji“, *Nacionalni interes*, vol. 30, no. 3, 2017, p. 14.

¹² Dušan Proroković, „Podela Kosova i Metohije: realnost ili zabluda“, *Vojno delo*, no. 2, 2022, p. 71.

¹³ Hans, J. Morgentau, *Politics Among Nations. The struggle for power and peace*, 4th ed., Knopf, New York, 1967, p. 27; Robert Gilpin, *War and change in world politics*, Cambridge University Press, New York, 1981, p. 13.

¹⁴ Maks Veber, *Privreda i društvo*, II, Prosveta, Beograd, 1976, p. 30.

¹⁵ Georg Schwarzenberger, *Power Politics*, Stevens, London, 1951, p. 14.

¹⁶ Karl Freidrich, *Man and His Government*, New York, 1963, p. 163.

multidimensional and can be viewed from the aspect of achieving a certain goal,¹⁷ influence,¹⁸ security¹⁹ and ability.²⁰

In the system of international relations, each political unit strives to achieve its security, relying on power forces. The ability to influence decisions or control behaviour of others is often related to the possession of some resources. In the past, traditional resources (population, territorial characteristics, i.e. size and geostrategic position, natural resources, military capacity, economic strength and political stability) were the sources of power. However, technological development and the process of globalization have led to the "networking of society"²¹ and gave birth to new resources of power. Hence, modern definition of power cannot be based only on its earlier features.²²

Soft power is based on intangible sources of power, such as culture, ideology and knowledge. The great powers today generally use more sophisticated means to achieve their goals, such as the appeal of an idea or the ability to set political priorities in a way that shapes the desires of others. The strength of soft power is based on the attractiveness of a country's culture, political and social system. Hence, soft power is imposed as one of the forms of solving the Kosovo-Metohija problem because „soft power, as a complex instrument for solving foreign policy tasks with reliance on civil society, information-communication and other methods and technology that appear as an alternative to classic diplomacy, is an indispensable component of politics in modern conditions“.²³

The paper suggests using the potential of soft power through the concept of development and investment in education, educational capacities and knowledge exchange among the population in Kosovo and Metohija. The mentioned aspect of soft power has the potential for the rapprochement of culture between two nations (that are both current and future participants in the dialogue). The idea is to essentially provide through an educational moment, international practice and exchange of knowledge, a good basis for successful, long-term communication between the Serbian and Albanian parties in the territory of Kosmet, bringing together future generations that will also lead a dialogue in order to better understand each other, which in the long term, leads to calming tensions and accepting diversity, if not through assimilation, then through tolerance of different cultures and religion. By gradually expanding various forms of cooperation through education, the participants of the Kosovo-Metohija dialogue can be brought closer in the long term by finding common

---

¹⁷ See: Makijaveli Nikolo, *Vladalac*, Ušće, Beograd, 2004; Hans, J. Morgentau, *Politics Among Nations. The struggle for power and peace*, gen. quote;

¹⁸ Klaus Knorr, "Power and Influence", *Power & Wealth. The Political Economy of International Power*, Palgrave Macmillan, London, 1973, pp. 3-30.

¹⁹ Frederick Schuman, *Design for Power: The Struggle for the world*, Alfred A. Knopf, New York, 1941.

²⁰ Raymond Aron, *Paix et guerre entre les nations*, Calman Lévy, Paris, 2004, p. 58; Raymond Aron, *Les Etudes politiques*, Gallimard, Paris, 1972; Charles W. Freeman, *Arts of Power. Statecraft and Diplomacy*, Blackwells, 1997.

²¹ Manuel Kastels, *Uspon umreženog društva. Informacijsko doba - ekonomija, društvo i kultura*, Delfi, Beograd, 2018.

²² Joseph S. Nye, "Soft power", *Foreign Policy*, Vol. 80, 1990, p. 154.

²³ Miroslav Mladenović, Jelena Ponomareva, „Meka moć Rusije – Uslov njenog geopolitičkog uspona“, *Srpska politička misao*, vol. 51, no. 1, 2016, p. 13.

values and interests. This enables the preservation of the language, culture and tradition of the Serbian nation in Kosovo and Metohija, and also the preservation of collective memory, that is, the mitigation of the cultural war that is being waged in that territory.

Education as one of the mechanisms of soft power

Generally speaking, education, as one of the aspects of soft power, has the capabilities of a unifying and conquering force because "how and how much a country invests in its promotion and affirmation" is shown by "scholarships for the education of foreign students at its universities, as well as a whole series of other activities in the field of culture, first of all, and also education and science, which spreads the reputation and influence of one's own country in the world".²⁴

According to the Work Plan for 2021, the Government of Serbia allocated RSD 2,549,840,000 to support the work of the University of Pristina with its temporary headquarters in Kosovska Mitrovica²⁵ in order to improve education and material and technical equipment. Therefore, the Republic of Serbia keeps a pace with contemporary social trends and strives to provide peace, security and respect of the human rights of members of all communities in Kosovo and Metohija.

Despite its location and regardless of the level or type of education it provides, the school primarily performs an educational and cultural function. Its socialising function, which could provide a better understanding of both parts of the population in Kosovo and Metohija, reconcile opposites through the exchange of ideas, customs and values, is also indispensable. The investment in educational infrastructure and knowledge exchange that focuses on human resources development can be an important field of cooperation between two nations. Cooperation through various programmes of education, self-education, professional development, practice, field research or other forms of practical work could meet the needs of the local population and, indirectly, play a socialising function. Such activities not only enable the end users (pupils, students and teaching staff) the access to knowledge and adequate conditions of education and work, but also contain important potential for a better understanding of people and reconciliation of opposites through the exchange of knowledge, experience and spread of ideas. Getting to know the customs and values of the other nation enables a better understanding of it.

However, some authors criticize the mechanisms by which some culture actually generates the attractiveness that produces the desired foreign policy outcomes. Thus, for example, Noya²⁶ claims that a great part of the resources of soft power is in market economy or civil society, out of the state control. Nye²⁷ points out that soft power resources are not often controlled by state, but are usually independently held by non-state actors. He believes that the effectiveness of such resources is more in

²⁴ Jovan Ćirić, „Meka moć i globalno upravljanje svetom”, *Strani pravni život*, vol. 58, no. 3, 2014, p. 101.

²⁵ „The Work Plan of the Government for 2021”, *Government of the Republic of Serbia*, February 2021, Belgrade, <https://www.srbija.gov.rs/dokument/45678/strategije-programi-planovi.php>, p. 708.

²⁶ Javier Noya, „The Symbolic Power of Nations,” *Place Branding*, Vol. 2, No.1, 2006, pp. 53-67.

²⁷ Joseph Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, Public Affairs, New York, 2004.

the context and receptivity of the audience, where the “subjugated party” is attracted to the dominant party, which can create an environment that is more accessible to promote the foreign policy goals of the dominant party. Therefore, it is very important to foster active, long-term and planned cooperation between two nations, not only at the level of the educational system, but also in scientific circles.

The recommendations for implementing and developing cooperation in the field of education

Firstly, the unstable situation in the north of Kosmet inhibits and slows down the development of the region, its democratization, regional cooperation and affects the destabilization of neighbouring countries. This situation indicates the need to approach the Kosovo-Metohija problem as a regional issue. Therefore, within the studied topic, cooperation in education is suggested, first of all at regional level, including grants, projects and other forms of teaching and scientific cooperation that would involve the engagement and rapprochement of both nations through the mentioned educational activities. The incentives from national and foreign donors can greatly serve as a type of support to the implementation of educational cooperation between Belgrade and Pristina.

Secondly, it is necessary to appoint and identify actors who would actively participate and monitor possible opportunities for educational cooperation between Belgrade and Pristina. That is, it is necessary to develop institutionalized channels that would provide a basis for the exchange of knowledge and experience between both nations.

Thirdly, there is a need for lobbying, in an individual, group or institutional manner, which would encourage the Pristina officials to be ready for cooperation and communication regarding educational cooperation. In this way, the Pristina party would be more easily involved and better informed about possible opportunities for cooperation in education.

Fourthly, it is necessary to work in a long-term, planned and systematic manner on developing the awareness and interest of the educational system in Pristina to cooperate with Belgrade. This can be achieved by involving the intellectual elite, whether local or foreign experts, in leading a dialogue that would develop and nurture an open educational culture that can greatly weaken the ethno-nationalist aspirations, reconcile the opposites and, ultimately, facilitate the dialogue between Belgrade and Pristina.

Fifthly, it is necessary for both parties to recognize the positive effects and prosperity from calming tensions, either through joint educational cooperation and various types of investment in education, or through lobbying by experts. In this way, good bases can be established for building a sober climate between two nations that see peace and stability as the only way for their further prosperity.

Conclusion

The Kosovo-Metohija problem is the current and unavoidable topic in the present, and it will probably be so in the future, as well. It has arisen as a result of actions of many different factors and requires a delicate and comprehensive approach to its solution, which is

influenced by many external factors. In modern society, we learn about the topicality, dimensions of some problem and its eventual consequences through a complex network of modern forms of communication, through digital media or social networks. Today, states strengthen their position by investing in modern power resources (technology, knowledge, economic growth) that contribute to the development of a sophisticated form of power, known in the literature as soft power. Practicing soft power can help overcome political tensions and barriers. Hence, the potential of soft power emerges as an effective tool for solving the Kosovo-Metohija problem. Educational cooperation is primarily suggested because it enables the maintenance of communication and exchange of knowledge between the participants of the dialogue. Education can serve as an important aspect for solving the Kosovo-Metohija problem because it contains great potential for overcoming differences through the spread of ideas, customs and values and enables two nations to come closer to each other through the exchange of ideas and knowledge, better understand each other and find a compromising solution.

Literature

[1] „Brussels Agreement: First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations” The Government of the Republic of Serbia in the service of citizens, <https://www.srbija.gov.rs/cinjenice/en/120394>, 11/10/2022.

[2] „Петковић: Упад КБС на север покрајине грубо кршење споразума, КФОР мора да реагује”, Канцеларија за Косово и Метохију, Влада Републике Србије, 25. септембар 2022, <https://www.kim.gov.rs/lat/v4880.php>, 12/10/2022.

[3] „План рада Владе за 2021. годину”, *Влада Републике Србије*, фебруар 2021, Београд, <https://www.srbija.gov.rs/dokument/45678/strategije-programi-planovi-.php>, стр. 981-983.

[4] „Устав Републике Србије”, *Службени гласник РС*, бр. 98, 10. новембра 2006, члан 182.

<http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/ustav/2006/98/1/reg>

[5] Charles W. Freeman, *Arts of Power. Statecraft and Diplomacy*, Blackwells, 1997.

[6] Frederick Schuman, *Design for Power: The Struggle for the world*, Alfred A. Knopf, New York, 1941.

[7] Georg Schvarzenberger, *Power Politics*, Stevens, London, 1951.

[8] Hans, J. Morgentau, *Politics Among Nations. The struggle for power and peace*, 4th ed., Knopf, New York, 1967

[9] Joseph Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, Public Affairs, New York 2004.

[10] Joseph S. Nye, „Soft power”, *Foreign Policy*, Vol. No. 80, 1990, p. 153-171.

[11] Klaus Knorr, „Power and Influence”, *Power & Wealth. The Political Economy of International Power*, Palgrave Macmillan, London, 1973., p.3-30.

[12] Raymond Aron, *Les Etudes politiques*, Gallimard, Paris, 1972.

[13] Raymond Aron, *Paix et guerre entre les nations*, Calman Lévy, Paris, 2004.

[14] Robert Gilpin, *War and change in world politics*, CambridgeUniversity Press, New York, 1981.

[15] Душан Пророковић, „Подела Косова и Метохије: реалност или заблуда”, *Војно дело*, бр. 2, 2022, стр. 55-74.

[16] Ђорђе Радовановић, Филип Обрадовић, „Од идеје до праксе – Бриселски споразум и косовско-метохијска свакодневница”, *Баштина*, Приштина – Лепосавић, вол. 30, бр. 52, 2020, стр. 351-363. doi: 10.5937/bastina30-29157

[17] Живојин Ђурић, „Политички и национални аспекти државног питања Србије у дијалогу о Косову и Метохији”, *Национални интерес*, вол. 30, бр. 3, 2017, стр. 13-25.

[18] Javier Noya, „The Symbolic Power of Nations,” *Place Branding*, Vol. 2, No. 1, 2006, p. 53-67.

[19] Јован Ђирић, „’Мека моћ’ и глобално управљање светом”, *Страни правни живот*, вол. 58, бр. 3, 2014, стр. 89-107.

[20] Karl Freidrich, *Man and His Government*, New York, 1963.

[21] Макс Вебер, *Привреда и друштво*, II, Просвета, Београд, 1976, стр. 30.

[22] Мануел Кастелс, *Успон умреженог друштва. Информацијско доба – економија друштво и култура*, Делфи, Београд, 2018.

[23] Милоје, Здравковић, „Узроци првих сукоба Срба и Албанаца кроз историју”, *Национални интерес*, вол. 40, бр. 2, 2021, стр. 183-204.

[24] Миломир Степић, „Косово и Метохија: геополитички аспекти брзог решења и замрзнутог конфликта”, *Национални интерес*, вол. 38, бр. 2, 2020, стр. 7-30.

[25] Милош Кнежевић, „Размишљати о Косову и Метохији. Смисао унутрашњег и спољашњег дијалога о косметском проблему”, *Национални интерес*, вол. 30, бр. 3, 2017, стр. 27-61.

[26] Мирослав Младеновић, Јелена Пономарева, „Мека моћ Русије – Услов њеног геополитичког успона”, *Српска политичка мисао*, вол. 51, бр. 1, 2016, 11-29.

[27] Николо Макијавели, *Владацац*, Ушће, Београд, 2004.

[28] Тодор, Мирковић, „Косово и Метохија – девет векова после”, *Војно дело*, Вол. 66, бр. 2, 186-209.

Summary

The Balkan Peninsula is characterized by a great ethnic and cultural diversity. The events in the north of Kosovo and Metohija during 2021 and 2022 showed that solution for the problems in Kosovo and Metohija has become rather complex. These events threaten the peace and stability of the Western Balkan region because the situation in Kosovo and Metohija is far from stable. The Open Balkan Initiative, which was launched to facilitate relations within the Western Balkan region, did not reduce the number of problems and potential risks. An urgent response by the international community is needed to preserve peace and stability and prevent moderate actions by Pristina that threaten the basic human rights and freedom of the Serbian population in the territory of Kosovo and Metohija. The violent actions by Pristina showed that the international agreements including the Resolution 1244 and the Brussels Agreement did not meet expectations.

The Kosovo and Metohija issue is a long-term problem and requires commitment, efforts, dialogue and patience. The Kosovo and Metohija dialogue is an unavoidable topic in the present, which is already a part of the new future. Solving this issue is complex and cannot be quick. The ethnic and religious structure of the Kosovo and Metohija population has been changing depending on who has been in power. The Albanians in Kosovo and Metohija, as a national minority, do not have the right to self-determination, according to international law and the internal constitutional law of the SFRY and Serbia. Being such a social issue, it is influenced by many factors and difficult for solving.

In contemporary society the media have a great influence. A lot depends on the way certain event will be presented, what kind of a message it sends, how long its topicality will last, etc. The information about events in the north of Kosovo and Metohija should be presented using a diplomatic language, and not to incite hatred on both parties. That is the only way to conduct a productive dialogue on this topic.

Power is a central concept in the interpretation of international relations. The strength of a country's foreign policy depends on its power (political, economic, military, technological, energy, ecological). Besides traditional elements of power, modern countries rely on soft power. This is the ability of a country to persuade others to do what it would like by attraction rather than coercion or the use of force.

The contemporary era is characterized by neo-imperial and neo-colonial policies of large states, as well as military and economic alliances, which affects international circumstances so that the valid rules of international law have been replaced by pressure, threat, coercion, lawlessness and force politics. The world power centers consider the Kosovo-Metohija problem through the prism of their geopolitical interests. For example, the issue of Serbia's integration to the EU is in the focus whenever Serbia or the Serbian people face any greater challenge. This is not a coincidence, but the fate of the geopolitical position in the Balkans. It is necessary to avoid force in solving the Kosovo and Metohija issue.

The paper shows the potential of soft power. Education is presented as one of the aspects of soft power which can contribute to better communication and understanding through acceptance of diversity and mutual respect of all dialogue participants. Student exchange and other practice programs may help people of both nations to find common interests and values.

Key words: *soft power, dialogue, education*

© 2022 The Authors. Published by *Vojno delo* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>).

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

